

JOAN FUSTER

—
LES
ORIGINALITATS

ASSAIGS

PUBLICACIONS DE «LA REVISTA»

BARCELONA

MCMLVI

PRÒLEG

Algú deu haver definit ja el pròleg com un epíleg que hom col·loca, no se sap ben bé per què, al principi del llibre. Açò respondria a una convicció i a una experiència de la majoria dels lectors. L'única manera segura d'entendre un pròleg és llegir-lo després del llibre. I això passa àdhuc quan creiem que l'escriptor s'hi limita a exposar els propòsits que l'han dut a escriure el mateix llibre. Parle, és clar, del pròleg que fa el mateix autor. Una mica, és aquest el meu cas d'ara.

Car la necessitat del pròleg s'imposa fundadament quan es tracta d'un llibre que, en aparença, manca d'unitat. El lector se sentiria defraudat si no se li justificàs — per exemple, o sobretot, en un recull d'assaigs — el criteri que n'ha orientat la confecció. Ell voldrà saber per què entre els seus escrits l'autor n'ha triats uns quants, precisament aquells, i els ha lligats amb un títol, una tipografia i un destí comuns. S'ha dit que triar és opinar. El pròleg, per tant, explanaria aquesta opinió, denunciaria la unitat latent.

El llibre que tu, lector, tens a les mans, comprèn dos assaigs de tema distint. Els motius reals que han determinat que siguen aquests dos, i no uns altres dels

que tinc escrits, els que el constitueixen, són secundaris. El cert és que la tria no obeeix a una opinió prèvia. Entre altres raons, perquè els mateixos assaigs són, per dir-ho així, la meua opinió. El "triar és opinar" val per a quan s'opera sobre coses d'altri, només; aleshores, sí, l'opinió, restant implícita, exercida més que no pas formulada, resulta interessant d'esbrinar: ja ho veiem en les antologies, que serveixen potser més per illustrar-nos sobre l'antòleg que sobre els antologats.

Amb els escrits propis, tot és d'una altra manera. Uns seran millors que els altres, naturalment, i cal esperar que l'autor trie els primers, els qui li semblen millors. Però ho farà sabent que això és accidental. Un home, en tota la seua vida literària, no escriu sinó una sola obra, la seua obra. A desgrat dels canvis, de les contradiccions, de la varietat, de l'evolució que, pel temps, s'hi puga rastrejar, aqueixa obra — junta o dispersa — és sempre una... i única. Ben mirat, els dos assaigs que van a continuació, podien haver estat uns altres, de meus: l'interès o la qualitat del llibre haurien variat; però el seu sentit profund, no. La unitat hi seria. Perquè la unitat, en la present ocasió, sóc jo; jo sóc tota la justificació que necessita — i que admet — el llibre.

I veig que, sense adonar-me'n, estic anticipant — o, més aviat, recapitulant — el contingut d'un dels assaigs, Les originalitats. Aqueixa presència directa de l'home en l'obra és el que allí he volgut explicar. I a açò esperava venir. Sé que el lector, en la hipòtesi més benèvola, trobarà la meua explicació massa senzilla. La identificació que hi faig, entre personalitat i estil, no va acompanyada de les reserves que caldrien per deixar ben clar l'abast que hauria de tenir-hi el concepte de personalitat. M'he referit, en les pàgines de Les originalitats, al fons ingènit, al punt insubornable de cada home, que és el germen i la determinació de la personalitat sen-

cera; però m'hi he referit de forma quasi exclusiva, com oblidant altres factors, importantíssims, que conflueixen amb ella.

En descàrrec, he de dir que, fet i fet, l'assaig és un gènere literari que podríem qualificar de fragmentari. Obliga a la parcialitat. Però aquesta parcialitat constitueix el seu avantatge. Parlant en puritat, l'assaig no és mai sobre, sinó cap a un tema. Un camí per a comprendre'l: un camí entre d'altres; un que exclou i ens força a renunciar, de moment, els altres camins.

Per això, el segon assaig del volum, Maragall i Unamuno, cara a cara, sense ésser un d'aquests altres camins, ve a completar Les originalitats. Si Les originalitats enuncia un postulat general, que es basa en la singularitat imperiosa de cada home, l'altre assaig n'intenta de presentar un cas concret i viu. Encara que les meues observacions sobre els dos grans poetes no miren llur costat literari, estilístic, les crec útils per a subsanar la unilateralitat del primer assaig. Al do graciós de l'innat, s'afegeix la complexa vinculació a l'atzar, a la història, a la circumstància. El contrast entre Unamuno i Maragall em sembla un exemple tan brillant com convincent.

Una certa mena de gent, descontenta del temps que li ha tocat viure, i de les coses que aquest temps dona, ha repudiat l'assaig, considerant-lo un gènere característic d'èpoques d'impotència constructiva. Ara — diuen —, com que no som capaços d'escriure "tractats", ens limitem als "assaigs". Potser tenen raó. Avui no s'escriuen tractats, almenys amb l'abundància d'altres segles. No crec, però, que la bondat d'un escrit depenga de les seues proporcions — possiblement, ni tan sols en la novella —, ni de les pretensions de la seua arquitectura tècnica o de voler esgotar el tema.

L'assaig és això, una provatura. Una provatura que ha tingut algun resultat positiu. En realitat, un capítol del tractat que l'autor duu, en un projecte implícit,

*dins de si. Amb el temps l'anirà acabant. Cada línia que
escriga serà una nova peça que vindrà a ajustar-se a
les anteriors. Una forta coherència íntima ho ordenarà
tot. L'obra — tota l'obra, la sola obra — serà la més
exacta constància d'ell mateix. Amb aquesta confiança
vaig començar a escriure, un dia.*

Sueca, 1955.